

Warszawa, dnia 30.10.2025 r.

**Szanowna Pani
Barbara Nowacka
Minister Edukacji Narodowej
ul. Szucha 25
00-918 Warszawa**

Szanowna Pani Minister,

Komitet Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk i jego Sekcja Pedagogiki Specjalnej zwracamy się z postulatem dotyczącym uwzględnienia w nowelizacji podstawy programowej przedmiotów humanistycznych, w szczególności: historii oraz edukacji obywatelskiej, zagadnienia zagłady osób w kryzysie psychicznym, niepełnosprawnością intelektualną i innymi niepełnosprawnościami w czasie II wojny światowej oraz obchodów Dnia Pamięci Ofiar Zagłady ww. osób, przypadającego na 22 września.

Dzień ten został ustanowiony Uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 września 2024 r., w celu upamiętnienia ofiar eksterminacji osób z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnością intelektualną, której początkiem był mord dokonany przez Niemców w szpitalu psychiatrycznym w Kocborowie (Starogard Gdański) dnia 22 września 1939 r. Wydarzenie to zapoczątkowało celową, systemową oraz skrupulatnie zaplanowaną eksterminację ludzi chorych i z niepełnosprawnościami w okupowanej przez hitlerowskie Niemcy Polsce, a następnie w całej III Rzeszy, tzw. Aktion T4. Stanowi pierwszy etap zbrodni ludobójstwa i laboratorium przyszłego Holokaustu, praktycznej realizacji działań eugenicznych.

Zbrodnie te, mimo ich historycznej doniosłości, praktycznie nie są obecne w świadomości społecznej i edukacji szkolnej. Brakuje ich zarówno w treściach podręczników, jak i w narracjach na temat II wojny światowej, które koncentrują się głównie na eksterminacji Żydów, Polaków i Romów. Tymczasem eksterminacja osób z niepełnosprawnościami oraz ze schorzeniami psychicznymi stanowiła pierwszy zorganizowany projekt masowego ludobójstwa w XX wieku oparty na ideologii eugeniki oraz biopolitycznej selekcji ludzi na tych „wartościowych”, godnych prawa do życia i tych „bezużytecznych”, skazanych na pozbawienie życia.

Uwzględnienie tej tematyki w programie nauczania historii oraz edukacji obywatelskiej pozwoli odzyskać pamięć o zapomnianych ofiarach II wojny światowej, o ofiarach które nie miały przez dziesięciolecia swojego głosu ani miejsca w przestrzeni pamięci historycznej i społecznej. Pozwoli uświadomić uczniom genezę totalitarnego myślenia o człowieku, o ideologii, która usprawiedliwiała zabijanie ludzi chorych, ubogich, z

niepełnosprawnościami w imię „czystości rasy” i „użyteczności społecznej”. Ponadto pozwoli rozwijać empatię, kształtować postawy sprzeciwu wobec wykluczenia, dyskryminacji i przemocy symbolicznej, których ofiarą nadal bywają osoby chore, ubogie, z niepełnosprawnościami. Stworzy możliwość zintegrowania nauczania historii z edukacją obywatelską i etyczną w duchu konstytucyjnej zasady poszanowania godności każdego człowieka oraz pozwoli wzmocnić w szkołach kulturę pamięci i solidarności, zwłaszcza w ramach obchodów dnia 22 września - Dnia Pamięci Ofiar Zagłady Osób z Zaburzeniami Psychicznymi i Niepełnosprawnościami.

Wnosimy zatem o włączenie informacji o Dniu Pamięci Ofiar Zagłady Osób z Zaburzeniami Psychicznymi i Niepełnosprawnościami do treści podstawy programowej historii i edukacji obywatelskiej w kontekście II wojny światowej, opracowanie zaleceń dydaktycznych dotyczących obchodów dnia 22 września w szkołach (np. w formie uroczystości, warsztatów, lekcji historii lokalnej), rozważenie propozycji przygotowania materiałów dydaktycznych i metodycznych w danym zakresie we współpracy z Instytutem Pamięci Narodowej, Ministerstwem Kultury i Pełnomocnikiem Rządu ds. Osób z Niepełnosprawnościami. Uważamy, że wprowadzenie wskazywanej tematyki do edukacji szkolnej byłoby wyrazem obywatelskiej dojrzałości naszego społeczeństwa do solidarności i pamięci o wszystkich ofiarach II wojny światowej, również tych przez lata pozbawionych należnego im głosu i szacunku.

Z wyrazami szacunku

Przewodnicząca
Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN

prof. dr hab. Agnieszka Cybal-Michalska

Członkinie i Członkowie Sekcji Pedagogiki Specjalnej KNP PAN:

prof. dr hab. Marzenna Zaorska – przewodnicząca
prof. dr hab. Zenon Gajdzica – z-ca przewodniczącej
prof. dr hab. Andrzej Twardowski
dr hab., prof. UJK Krystyna Barłóg
dr hab., prof. UMCS Stanisława Byra
dr hab., prof. UZ Zdzisława Janiszewska-Nieścioruk
dr hab., prof. ASP Ewa M. Kulesza
dr hab., prof. APS Barbara Marcinkowska
dr hab., prof. UJK Katarzyna Parys
dr hab., prof. USz Irena Ramik-Mażewska

Członek Zespołu Ekspertckiego Pedagogiki Specjalnej:

dr Maciej Jabłoński